

Nota van het uitgesteld archeologisch vooronderzoek in Essen aan de Nieuwstraat 34-38 Programma van maatregelen

COLOFON

Titel

Nota van het uitgesteld vooronderzoek in Essen aan de Nieuwstraat 34-38

Auteurs

Jan De Beenhouwer & Marleen Arckens

Plaats en datum

Wijnegem 10 maart 2023

Fodio Folio 135

Wettelijk Depot D/2023/13.179/46/4

Projectcode

2023B68

Uitvoerder

Fodio

Turnhoutsebaan 277

B-2110 Wijnegem

<https://www.fodio.be/>

erkend archeoloog: Fodio OE/ERK/archeoloog/2015/0067

Kaft

Orthofotomozaïek middenschalg winter 2021 © AGIV

© Fodio.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze.

Inhoud

2 Programma van maatregelen	54
2.1 Gemotiveerd advies	54

2 Programma van maatregelen

2.1 Gemotiveerd advies

Voor het onderzoeksgebied in Essen aan de Nieuwstraat 34-38 op de percelen Essen Afd.1, Sectie A, 215F, 251G, 217K, 217M, 215E, 216G, 215D, met een oppervlakte van 3410 m², werd een archeologienota opgemaakt in het kader van een aanvraag tot omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

Naar aanleiding van geplande bouwwerken werd in 2021 een bureauonderzoek uitgevoerd. Het onderzoeksgebied bevindt zich ter hoogte van slecht gedraineerde gronden op de westelijke flank van de vallei van de Kleine Aa, in de buurt van de Magerbeek. Minstens sinds het midden van de 18de eeuw stond op de hoek van de Nieuwstraat en Dreef een boerderij. Die werd in de loop van de 19de eeuw uitgebreid. In de jaren 1980 werd zij gesloopt om er een supermarkt te bouwen. Omdat het terrein niet op een overgang van droge naar natte, lager gelegen gronden lag en omdat het terrein de afgelopen 250 jaar ononderbroken werd gebruikt als bouwzone werd de kans op het aantreffen van een goed bewaarde steentijd artefactensite laag ingeschat. Omwille van de slechte drainagekwaliteiten van de bodem was ook de verwachting om nederzettingssporen aan te treffen uit een periode van het neolithicum tot de late middeleeuwen laag. De hoge grondwaterstanden in de winter vormen immers een bedreiging voor gebouwen met aardvaste stijlen. Deze inschatting gold niet voor bewoning uit de late middeleeuwen of daarna, toen overgegaan werd naar gebouwen met ondiepe funderingen. De bewoning kon aan de hand van cartografische bronnen teruggevoerd worden tot het laatste kwart van de 18de eeuw, maar de werkelijke tijddiepte van de site bleef onbekend. Daarom werd een proefsleuvenonderzoek aanbevolen, om na te gaan of er oudere sporen bewaard bleven en wat de bewaringskwaliteit is van de bodem en deze sporen. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek vormen het onderwerp van dit verslag.

Bij het proefsleuvenonderzoek werd vastgesteld dat de sporen van permanente bewoning op het terrein dateren uit de periode van de 18de tot de 20ste eeuw, wat eerder reeds werd aangetoond bij het bureauonderzoek. Drie 19de- eeuwse gebouwen, een woonhuis, een schuur en een stal werden gelokaliseerd. Deze gebouwen werden pas afgebroken op het einde van de 20ste eeuw. Zij waren reeds bekend van cartografische bronnen en fotografische opnamen. Bij het proefsleuvenonderzoek werden de baksteenformaten van de drie gebouwen opgemeten. Een aantal kuilen van een sporencluster aan de noordrand van het terrein bevonden zich op de plaats van een ouder gebouw dat werd weergegeven op de kaart van Ferraris (ca 1780), maar de onderzoeksmogelijkheden ervan zijn beperkt door de terreinomstandigheden. Ondanks de uitbreiding met een kijkvenster ter hoogte van de cluster kon niet aangetoond worden dat er zich een structuur bevond. De sporen zijn bovendien morfologisch verschillend en zij bevinden zich in een sterk verstoorde omgeving.

Het oudste spoor dat op het terrein werd aangetroffen is een uitgestrekte waterkuil die naar schatting de helft van het terrein besloeg en die vermoedelijk nog doorliep in zuidelijke richting. Het aardewerk doet vermoeden dat de kuil in de loop van de 17de of de eerste helft van de 18de eeuw werd gedicht. De opvulling gebeurde op korte tijd, waarna op dezelfde plaats de boerderij werd gebouwd. De laagopbouw van de waterkuil werd uitvoerig geregistreerd en bemonsterd bij het proefsleuvenonderzoek en ook de contouren van de kuil werden opgezocht. Omdat er geen grondsporen aangetroffen werden rond de waterkuil die ermee verband houden, blijft de ruimere context ervan onbekend en zal een onderzoek van de monsters geen echte kenniswinst opleveren.

Omwille van de geringe tijdsdiepte van de site, waarvan de bewoningsfase niet verder terug reikt dan de bewoning die weergegeven is op de gekende historische kaarten, de grote verstoringsgraad van het terrein, het ontbreken van een archeologische context van de oudere waterkuil, en de reeds verzamelde gegevens, wordt geen kenniswinst verwacht van verder archeologisch onderzoek, die in verhouding zal staan tot de onderzoeksinspanning. Er wordt daarom geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen. Er dient bijgevolg geen programma van maatregelen te worden opgesteld.